

Etkili Öğretim Stratejileri

Editörler:

Erdal BAY · Recep KAHRAMANOĞLU

Editörler: Prof. Dr. Erdal BAY – Doç. Dr. Recep KAHRAMANOĞLU

ETKİLİ ÖĞRETİM STRATEJİLERİ

ISBN 978-625-7228-12-1
DOI 10.14527/9786257228121

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2020, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Aralık 2020, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür
Dizgi-Grafik Tasarım: Müge Çetin
Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler - Ankara
Tel: (0312 341 36 67)

Yayıncı Sertifika No: 36306
Matbaa Sertifika No: 25931

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

“Dünyada her şeye bir değer biçilebilir, fakat öğretmenin yaptıklarına asla. Çünkü o her şeydir. Belki de hiçbir şey!” derken Sokrates, öğretmen nasıl “her şey” veya “hiçbir şey” olabilir. Geleceğimizin %100’ünü oluşturan bugünün gençleri/çocukları iyi bir gelecek oluşturabilmeleri için öğretmenlerimizin sorumluluğu oldukça büyüktür. Sonuçta yarınlarımız onlara emanet; ne ektiysek onu biçeceğiz. Bu yüzden nasıl değer biçebiliriz ki öğretmenlerimizin yaptıklarına!

Büyük İskender ise “Babam beni dünyaya indirdi, hocam (Aristoteles) beni göğe çıkardı” derken insanı yüceltmenin, nitelikli hale getirmenin temelini öğretmene bağlamaktadır.

Öğretmen, eğitim sistemleri açısından kritik konumdadır ve en temel ögesidir. Çünkü etkili bir öğretim süreci oluşturmak öğretmenin sınıf uygulamalarındaki becerilerine bağlıdır. Bu noktada kitaba öğretmenlerin sahip olması gereken temel özellikler ve öğretmenlik mesleğine ilk adımla başladık. Sonraki bölümlerde ise tamamen öğretmen tasarımına dayalı gerçekleşen öğrenme sürecinin de nitelikli bir şekilde gerçekleşebilmesi için etkili öğretim süreçlerini ele almaya çalıştık.

Dolayısıyla bu eser salt bilimsel bir dille, sadece akademik camianın anlayacağı şekilde değil her kesime hitap edecek bir biçimde yazılmıştır. Bu aşamada pratik olmaya çalıştık. Bölümlerde pratiğe yönelik bol uygulama örnekleri vererek, teorik kısımları daha anlaşılır ve sade yazarak amaca hizmet etmeye çalıştık. Bu eserin özellikle öğretmenlik mesleğinin mutfağında yer alan öğretmenlerimize, lisans ve lisansüstü öğrenim gören öğrencilerimize uygulamaya yönelik rehber ve ilham kaynağı olması en büyük temennimizdir. Kitapta kullanılan anlatım üslubumuzla temel hedefimiz tam olarak budur.

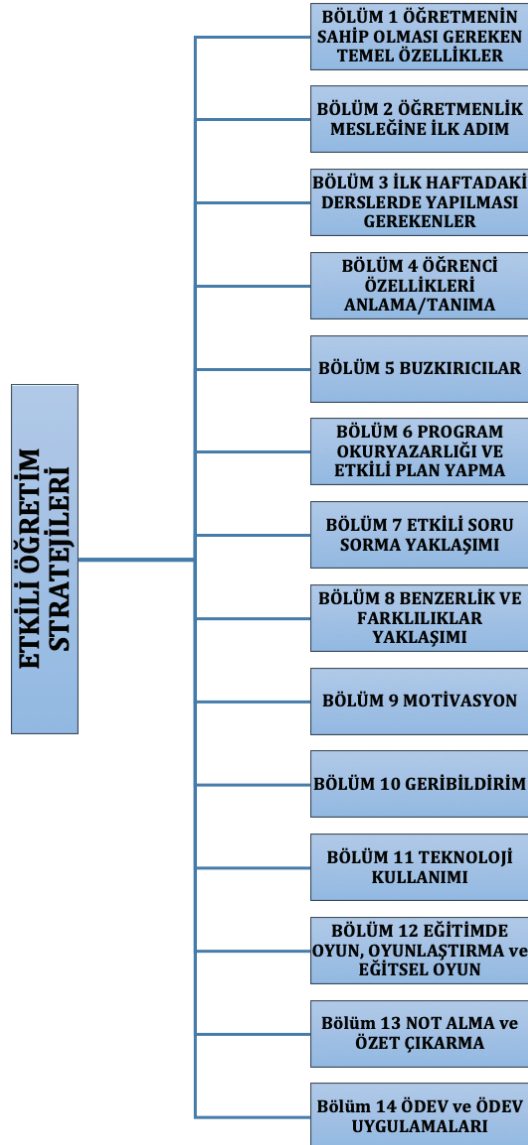
Yazarlarımızın büyük çoğunluğunun halen öğretmen olmasının yanında akademik olarak da ilgili bölümlerinde bilimsel araştırmalarda bulunmuş olmaları kitaba ayrı bir zenginlik katmaktadır. Bu yönüyle kitap, akademik içerik olarak zengin olduğu kadar uygulayıcılara rehber olması açısından da bol uygulama örnekleriyle önemli bir içerik sunmaktadır.

Sonuç olarak, çalışmanın ortaya çıkmasında kıymetli vakitlerini özverili ve nitelikli çalışmalarıyla bütünleştiren, önemli motivasyon kaynağımız olan bölüm yazarlarımıza ve çalışmamızdan bahsettiğimizde hiç tereddütsüz “olur” diyen Pegem Akademi yayınevi ve ekibine teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Erdal BAY | Doç. Dr. Recep KAHRAMANOĞLU

KİTABIN KULLANIMI

Kitapta öncelikle -birinci ve ikinci bölümlerde- etkili öğretimin en önemli unsuru ve etkili öğretim sürecini oluşturacak olan öğretmen kavramı merkeze alınarak, etkili bir öğretmenin sahip olması gereken özellikler ve öğretmenlik mesleğine ilk adım açıklanmaya çalışılmıştır. Diğer bölümlerde ise etkili öğretim merkeze alınarak, etkili bir öğretim süreci tasarlayabilmek için gerekli konular örnek uygulamalar çerçevesinde zengin bir içerikle sunulmuştur.

BİZ KİMİZ?

Bu çalışmada yer alan yazarların tümü, Gaziantep'te Eğitim Programları ve Öğretim anabilim dalı öğretim üyeleri ile bu bölümde eğitim almış uzmanlardan oluşmaktadır. Bu kişiler aynı akademik kültürden beslenerek, aralarında güçlü, sıkı dayanışma ve işbirliği kültürü oluşturarak her biri çalışma alanında yetkin konumdadır. Ayrıca yazarlarımız öğretmenlik mesleği ve etkili öğretim konularında lisansüstü tez ve bilimsel çalışmalar yapmış/yönetmiş ve akademik yetkinliklerini önemli bir noktaya getirmişlerdir. Dolayısıyla bu özelliğin çalışmaya olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışma;

*Başöğretmen Mustafa Kemal Atatürk başta olmak üzere,
öğretmenlik mesleğine gönül vermiş,
ülkenin dört bir yanında görevi başında şehitlik makamına ulaşmış
“Eğitim Şehitlerine” ve tüm şehitlerimize,
eğitime gönül vermiş abide şahsiyetlerimize,
Cumhuriyet dönemi eğitim reformcularına,
eğitime gönül vermiş, ülkemizin her yanında aydınlık geleceğimiz için
fedakârane ve cefakârane çalışan öğretmenlerimize
ve Yüce Milletimize*

ithaf edilmiştir.

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editörler: Prof. Dr. Erdal BAY – Doç. Dr. Recep KAHRAMANOĞLU

- 1. Bölüm: Öğretmenin Sahip Olması Gereken Temel Özellikler**
Öğr. Gör. Dr. Esen TURAN ÖZPOLAT, *Adıyaman Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0002-0692-7953
- 2. Bölüm: Öğretmenlik Mesleğine İlk Adım**
Dr. Öğr. Üyesi Berna KARAKOÇ, *Kilis 7 Aralık Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0001-7720-0789
- 3. Bölüm: İlk Haftadaki Derslerde Yapılması Gerekenler**
Dr. Mustafa ŞENEL, *MEB*
ORCID No: 0000-0001-5283-2595
- 4. Bölüm: Öğrenci Özellikleri Anlama/Tanıma**
Dr. Fadıl ŞİRAZ, *MEB*
ORCID No: 0000-0002-5478-7529
- 5. Bölüm: Buzkırıncılar**
Serpil DENİZ, *MEB*
ORCID No: 0000-0002-1827-8196
- 6. Bölüm: Program Okuryazarlığı ve Etkili Plan Yapma**
Doç. Dr. Bülent DÖŞ, *Gaziantep Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0002-8000-9595
- 7. Bölüm: Etkili Soru Sorma Yaklaşımı**
Doç. Dr. Recep KAHRAMANOĞLU, *Gaziantep Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0001-6670-8165
Prof. Dr. Erdal BAY, *Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0003-3167-9987

8. Bölüm: Benzerlik ve Farklılıklar Yaklaşımı

Uzm. Cevahir DUMAN, *MEB*

ORCID No: 0000-0001-6910-4260

Prof. Dr. ERDAL BAY, *Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0003-3167-9987

9. Bölüm: Motivasyon

Doç. Dr. Ömer Faruk VURAL, *Sakarya Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0002-1520-3762

10. Bölüm: Geri Bildirim

Dr. Öğr. Üyesi Rabia SARICA, *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0002-8725-3646

11. Bölüm: Teknoloji Kullanımı

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet BAŞARAN, *Gaziantep Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0003-1871-520X

12. Bölüm: Eğitimde Oyun, Oyunlaştırma ve Eğitsel Oyun

Dr. Zeynep AYDIN, *MEB*

ORCID No: 0000-0002-2005-5290

13. Bölüm: Not Alma ve Özet Çıkarma

Uzm. Evrim KOCALAR, *MEB*

ORCID No: 0000-0003-2431-7304

Dr. Serdan KERVAN, *Prizren Ukshin Hoti Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0003-4575-8029

14. Bölüm: Ödev ve Ödev Uygulamaları

Öğr. Gör. Ceyla ODABAŞ, *Gaziantep Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0002-0281-4332

Uzm. Emre ASLAN, *MEB*

ORCID No: 0000-0002-0713-4170

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Kitabın Kullanımı.....	iv
Biz Kimiz.....	v
Bölümler ve Yazarları.....	ix

KİTABA GİRİŞ.....	1
Etkili Öğretim Nedir?.....	1
Etkili Öğretim Stratejileri.....	2
Marzano'nun Etkili Öğretim Stratejileri.....	5
Kaynakça.....	8

1. BÖLÜM

ÖĞRETMENİN SAHİP OLMASI GEREKEN TEMEL ÖZELLİKLER

GİRİŞ.....	9
1.1. Bilgelik.....	9
1.2. Müellim Değil Muallim Olmak.....	10
1.3. Mükemmel Değil Mükemmil Olmak.....	11
1.4. Öngörülü Olmak.....	11
1.5. Bilgili Olmak.....	13
1.6. Adanmışlık.....	14
1.7. Özgüven.....	16
1.8. Açık Fikirli Olmak.....	17
1.9. Yüksek Standartlar / Beklentiler Oluşturmak.....	18
1.10. İlham Bulmak (İlham Almak).....	19
1.11. Değişimi Kucaklamak.....	20
1.12. Fark Yaratmak.....	21
1.13. Yansıtma Yaratmak.....	24
1.14. Yansıtma Aracı Olarak Günlük Tutmak.....	25
1.15. Meslektaşlarla İşbirliği Yapmak.....	26
1.16. Tevazu.....	27
1.17. Öncelik Anlayışı.....	27
1.18. Uyum, Ahenk ve Denge.....	28
1.19. Bir Öğretmeni 'İyi' Yapan Unsurlar.....	29
1.20. Etkili Öğretmen Özellikleri ile İlgili Araştırma Sonuçları.....	31
Özet.....	32
Kaynakça.....	33

2. BÖLÜM

ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE İLK ADIM

GİRİŞ.....	37
2.1. Öğretmenliğin İlk Yılına Genel Bir Bakış	38
2.2. Okul Kültürünü Tanıma.....	41
2.3. Olumlu İletişim Kurma	43
2.4. Mesleğe Yeni Başlayan Öğretmenler ile İlgili Araştırmalar.....	51
Özet	53
Kaynakça.....	55

3. BÖLÜM

İLK HAFTADAKİ DERSLERDE YAPILMASI GEREKENLER

GİRİŞ.....	60
3.1. Öğrencileri Tanıma	61
3.2. Sınıf İklimi.....	65
3.3. Derse Giriş	68
3.4. Yönetimsel Bilgilendirmeler	72
3.5. İlk Ders Etkinlikleri	75
Özet	78
Kaynakça.....	79

4. BÖLÜM

ÖĞRENCİ ÖZELLİKLERİ ANLAMA/TANIMA

GİRİŞ.....	81
4.1. Öğrenciyi Tanıma ve Anlama Niçin Gereklidir?	82
4.2. Etkili Öğretimde Öğrenciyi Tanıma ve Anlamanın Önemi	83
4.3. Öğrenciyi Hangi Yönlerden Tanımali ve anlamalıyız?	85
4.4. Öğrenciyi Tanıma ve Anlama Kaynakları.....	87
4.5. Etkili Öğretimde Öğrenciyi Tanıma ve Anlamada Öğretmen Yaklaşımı	88
4.6. Öğrenciyi Tanımaya ve Anlamaya Yönelik Araçlar	91
4.7. Öğrenciyi Tanıma ve Anlama.....	93
Özet	100
Kaynakça.....	100

5. BÖLÜM

BUZKIRICILAR

GİRİŞ.....	103
5.1. Öğretim Ortamlarında Kırılması Gereken Buzlar.....	104
5.2. Buz Kırma Etkinliklerinin Amaçları	106

5.3. Buz Kırma Etkinliklerinin Faydaları	106
5.4. Buz Kırıcı Türleri.....	108
5.5. Etkili Buz Kırıcı Uygulamaları İçin Öneriler.....	113
5.6. Buz Kırıcılar ile İlgili Araştırmalar	115
5.7. Türlerine Göre Buz Kırıcı Örnekleri	116
Özet	127
Kaynakça.....	128

6. BÖLÜM

PROGRAM OKURYAZARLIĞI VE ETKİLİ PLAN YAPMA

GİRİŞ.....	131
6.1. Öğretim Programı Nedir?	131
6.2. Program Okuryazarlığı Nedir.....	132
6.3. Program Okuryazarlığı Kapsamı	134
6.4. Program Okuryazarlığı Problemi.....	135
6.5. Programın Etkililiği	136
6.6. Etkili Plan Yapma	137
6.7. Dersi Planlama	140
6.8. Dersteki Zamanın Etkili Kullanımı	141
6.9. Etkili Ders İzlenesi (Syllabus) Hazırlama.....	142
6.10. Öğrenme Çıktılarının Yazılması	144
Özet	146
Ek.1. Nipissing Örnek Plan	147
Kaynakça.....	149

7. BÖLÜM

ETKİLİ SORU SORMA YAKLAŞIMI

GİRİŞ.....	152
7.1. Öğretim Süreçlerinde Soru Sorma Yöntemi	153
7.2. Soru Sormanın Amaçları	155
7.3. Soru Sorma Yönteminin Faydaları.....	156
7.4. Soru Türleri	157
7.5. Sonda Sorular	162
7.6. Yenilenmiş Bloom Taksonomisi ve Sorular	162
7.7. Etkili Soru Sorma Stratejileri İçin Öneriler	166
7.8. Soru Sorma Yöntemi ile İlgili Bazı Araştırma Sonuçları.....	175
Özet	176
Kaynakça.....	177

8. BÖLÜM

BENZERLİK VE FARKLILIKLAR YAKLAŞIMI

GİRİŞ	181
8.1. Öğretimde Benzerlik ve Farklılıkları Belirleme	183
8.2. Benzerlik ve Farklılıkları Belirleme Stratejisinde Kullanılan Yöntemler	184
8.3. Benzerlik ve Farklılıkların Etkili Kullanımı İçin Öneriler	213
Özet	216
Kaynakça.....	217

9. BÖLÜM

MOTİVASYON

GİRİŞ	221
9.1. Motivasyon.....	221
9.2 Motivasyonun Genel Etkileri.....	222
9.3 Motivasyon Türleri.....	223
9.4 Motivasyon Kuramları.....	224
9.5 Temel İnsan İhtiyaçları.....	228
9.6 Motivasyonda Bireysel Farklılıklar	235
9.7 Duygulanım ve Etkileri	237
9.8 Kaygı	238
9.9 Motive Edici Sınıf Ortamı Yaratma	239
9.10 İlgili Araştırmalar.....	244
Özet	246
Kaynakça.....	247

10. BÖLÜM

GERİ BİLDİRİM

GİRİŞ.....	251
10.1. Geri Bildirimin Tanımı, Önemi ve İşlevleri.....	251
10.2. Geri Bildirim Stratejileri	257
10.3. Geri Bildirim Türleri	259
10.4. Etkili Geri Bildirimin Özellikleri ile Etkili Geri Bildirim Sağlamanın Yolları	263
10.5. Öğretmenler Öğrencilerden Nasıl Faydalı Geribildirim Alabilirler?.....	269
10.6. Geri Bildirim ve Değerlendirme Süreci	272
10.7. Etkili Geri Bildirim Örneği	274
Özet	276
Kaynakça.....	276

11. BÖLÜM TEKNOLOJİ KULLANIMI

GİRİŞ.....	279
11.1. Teknoloji	279
11.2. Toplum 5.0	280
11.3. Web 3.0 Araçları.....	283
11.4. Web 3.0 Araçları.....	287
11.5. Teknoloji Kullanımı İlgili Araştırmalar.....	292
11.6. Teknoloji Kullanımı Öğretmenlere Yönelik Öneriler.....	294
Özet	297
Kaynakça.....	297

12. BÖLÜM EĞİTİMDE OYUN, OYUNLAŞTIRMA VE EĞİTSEL OYUN

GİRİŞ.....	301
12.1. Oyun	302
12.2. Oyunlaştırma.....	303
Özet	334
Kaynakça.....	335

13. BÖLÜM NOT ALMA VE ÖZET ÇIKARMA

GİRİŞ.....	339
13.1. Not Alma.....	340
13.2. Özet Çıkarma.....	349
Özet	353
Kaynakça.....	354

14. BÖLÜM ÖDEV VE ÖDEV UYGULAMALARI

GİRİŞ.....	355
14.1. Ödev.....	356
14.2. Ödevlerin Etkileri.....	357
14.3. Dünya Genelinde Ödev Uygulamaları.....	363
14.4. Etkili Ödev İçin Öneriler.....	367
14.5. Ödev ve Teknoloji	376
14.6. Ödev Konusunda Yapılan Araştırmalar	380
Özet	382
Kaynakça.....	382
YAZARLAR HAKKINDA.....	385